

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора,
професора кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національного університету «Львівська політехніка» *Кучер Лесі Юріївни*
на дисертаційну роботу **Присяжної Тетяни Темурівни** на тему: «Управління
інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 – Менеджмент
галузь знань 07 Управління та адміністрування
у разову спеціалізовану вчену раду Поліського національного університету

1. Актуальності теми та її зв'язок із науковою тематикою

Актуальність проблеми управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації зумовлена низкою обставин, зокрема: 1) управління інвестиційним потенціалом є одним із основних інструментів для забезпечення фінансової стабільності громад, їхній розвиток залежить від здатності громади залучати інвесторів, створювати нові підприємства та робочі місця. Тому запровадження ефективних механізмів управління інвестиціями сприяє формуванню сприятливого середовища для бізнесу та економічного зростання; 2) значна частина територіальних громад України і до повномаштабної війни стикалася з фінансовими проблемами, які в умовах триваючої російсько-української війни трансформувалися в серйозні виклики, саме залучення інвесторів є важливим інструментом для відновлення та розвитку місцевої інфраструктури, створення робочих місць і поліпшення якості життя мешканців; 3) сучасні реалії вимагають упровадження цифрових технологій в управлінні територіями та інвестиціями, що відповідає теперішнім європейським стандартам. Саме використання цифрових технологій дозволяє зробити процес управління залученими інвестиціями більш ефективним, прозорим і зручним як для інвесторів, так і для самих громад. Зокрема, цифрові платформи можуть спростити пошук інвестиційних можливостей, автоматизувати бюрократичні процеси та підвищити довіру до місцевої влади.

Отже, управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації є важливим та актуальним завданням, яке дозволяє забезпечити фінансову стабільність, підвищити конкурентоспроможність, забезпечити прозорість та ефективність місцевого самоврядування. Це зумовлює актуальність і цінність дисертаційної роботи Т. Т. Присяжної.

Тематика дисертації відповідає Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Поліського національного університету за темою: «Стратегічне управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем в умовах євроатлантичної інтеграції України та глобалізації» (номер державної реєстрації 0121U107527), у межах якої дисертантом розроблено рекомендації щодо управління інвестиційним потенціалом територіальних громад із застосуванням цифрових технологій.

Зазначене вище переконує в актуальності обрання теми дисертації та її зв'язку з актуальними науковими планами та управлінськими проблемами.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Із теоретичного та методичного погляду наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі є обґрунтованими й достовірними, базуються на сучасних теоріях, працях зарубіжних і вітчизняних учених щодо управління інвестиційним потенціалом територіальних громад. Автором роботи використано достатню кількість інформаційних джерел, зібрано й оброблено первинні та вторинні дані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується належним використанням комплексу методів, зокрема: абстрактно-логічний, монографічний, історико-економічний, інтегрований аналіз, панельно-регресійний, статистично-економічне моделювання, індексний, соціометричне опитування, SWOT-аналіз, просторовий аналіз, ГІС-аналіз, кореляційний і регресійний аналіз, метод Voruta, покроковий метод.

Об'єкт, предмет і мета роботи логічно пов'язані. Дисертаційна робота має логічну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему дослідження. Завдання дослідження коректно сформульовано й реалізовано із залученням необхідного методичного інструментарію, що дозволило досягти мети дослідження. Виклад матеріалу в дисертації є логічним і послідовним. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок. Наведені в роботі положення підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на 5 науково-практичних конференціях, публікацією в наукових фахових виданнях, упровадженням пропозицій у діяльність різних структур. Зокрема практичні рекомендації впровадили у свою діяльність: Департамент агропромислового розвитку та економічної політики Житомирської обласної державної адміністрації, Черняхівська селищна територіальна громада, Високівська селищна територіальна громада, Поліський національний університет. Отже, зазначене є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

До найбільш значущих здобутків можна віднести такі наукові положення:

уперше запропоновано концептуальний підхід до управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на основі структуризації вхідних даних у розрізі ієрархічних рівнів, а саме: міжнародного (прямі іноземні інвестиції), загальнонаціонального (капітальні інвестиції), регіонального (інтегральний індекс інвестиційного потенціалу) та рівня громади (обсяг залучених інвестицій), що забезпечує системність аналізу й оцінювання інвестиційного потенціалу з урахуванням екзогенних й ендегенних особливостей територіальних громад;

удосконалено:

- трактування поняття «інвестиційний потенціал територіальної громади» як інтегрованої сукупності інвестиційних ресурсів громади та можливостей їх

активізації за рахунок використання діджитал-інструментів, що, на відміну від наявних підходів, створює умови для формування сприятливого інформаційного середовища для забезпечення сталого розвитку громади;

- методичний підхід до аналізу податкових надходжень як індикатора розвитку інвестиційного потенціалу громад із урахуванням впливу демографічних, інфраструктурних та економічних чинників, за допомогою методів Boruta та покрокової регресії, що дозволило визначити основні фактори формування бюджету та розробити прогностичну модель оптимізації процесів управління на рівні громади;

набули подальшого розвитку:

- використання економіко-математичної моделі за статистичним методом pooling для моделювання залежності між обсягом залучених інвестицій і рівнем діджиталізації країни, оціненого на основі європейської методики Open data maturity, для ідентифікації найбільш значущих факторів інвестиційної привабливості країни;

- ідентифікація факторів впливу на процес залучення інвестицій на основі інтегрального індексу з урахуванням темпів зміни часткових показників (зокрема: загальних, екологічних, економічних, інвестиційних, інфраструктурних і торгівельних), а також виокремлення факторів-дестимуляторів, які потребують відповідних дій для мінімізації їхнього деструктивного впливу на рівень розвитку регіону та громади;

- пропозиції щодо активізації інвестиційних процесів у межах громад на базі функціонування регіональних інвестиційних кластерів, що включають громади регіону, фінансово-кредитні установи, представників ІТ-бізнесу, регіональні заклади вищої освіти, консалтингові установи, співпраця між якими сприятиме діджиталізації громад і підвищенню рівня доступності даних про них для потенційних інвесторів;

- пропозиції щодо інформаційного забезпечення потенційних інвесторів територіальних громад у межах кластерів на основі геоінвестиційних паспортів у фізичному (друкованому – інвестиційний паспорт) та онлайн (геопортал) форматах.

Наукове значення отриманих результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо управління інвестиційним потенціалом територіальних громад із застосуванням цифрових технологій в умовах.

4. Оцінка змісту дисертації та її завершеності

Зміст дисертаційної роботи є класичним; дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 170 сторінках і містить 10 таблиць, 46 рисунків. Список використаних джерел складається із 176 найменувань.

Роботу написано українською діловою мовою в науковому стилі. Зміст сформульованих наукових положень логічно узгоджений. Кожен із розділів і підрозділів роботи містить результати, що є обґрунтованими, взаємопов'язаними та логічно побудованими.

У першому розділі систематизовано теоретичні засади й поглиблено зміст категоріального апарату інвестиційного потенціалу територіальної громади (с. 26–37); обґрунтовано переваги діджиталізації в процесі управління інвестиційним потенціалом територіальних громад (с. 45–59); розроблено методичний інструментарій комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади (с. 59–80); запропоновано концептуальний підхід до управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на основі структуризації вхідних даних у розрізі ієрархічних рівнів (с. 44–45; 60–61).

У другому розділі здійснено моделювання залежності між обсягом залучених інвестицій та рівнем діджиталізації країни на основі економіко-математичної моделі за статистичним методом pooling (с. 83–99); проаналізовано фактори формування інвестиційного потенціалу на рівні області (с. 99–114); ідентифіковано фактори впливу на залучення інвестицій територіальними громадами на основі інтегрального індексу (с. 115–129).

У третьому розділі обґрунтовано й апробовано методичний підхід до аналізу податкових надходжень у територіальні громади для виявлення ключових факторів формування бюджету та розробки прогностичної моделі оптимізації процесів управління на рівні громади (с. 133–163); розроблено пропозиції щодо активізації інвестиційних процесів у межах громад на базі функціонування регіональних інвестиційних кластерів (с. 163–178).

Однією з ключових сильних сторін роботи є широке використання первинних даних і їх належна статистико-математична обробка та представлення із застосуванням економіко-математичних методів, ГІС і просторового аналізу, що дало змогу побудувати низку моделей і картограм.

Аналіз змісту дисертації свідчить про її завершеність як кваліфікаційної наукової праці, що виконана високому рівні.

5. Повнота викладення результатів досліджень у наукових виданнях

Основні наукові результати дослідження висвітлено в 11 наукових працях, із яких 1 стаття – у науковому періодичному виданні, проіндексованому в базі Scopus, 5 – у вітчизняних наукових фахових виданнях категорії «Б», 5 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження.

Загальна кількість та обсяг наукових праць за темою дисертації дозволяє вважати виконаними положення п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз дисертації Т. Т. Присяжної свідчить про дотримання здобувачем академічної доброчесності на момент підготовки цього відгука. Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Незважаючи на достатньо високий науковий рівень, представлена дисертаційна робота, характеризується наявністю певних дискусійних положень і побажань, а саме:

1. Дискусійним є те, що, надаючи авторське трактування поняття «інвестиційний потенціал територіальних громад», дисертант обмежується використанням лише діджитал-інструментів для активізації можливостей цих громад щодо залучення інвестиційних ресурсів (с. 21). Дефініція була б більш комплексною за включення до неї й інших інструментів, у тому числі маркетингових, організаційних, фінансових і т. д.

2. Згідно з дослідженням, представники громад визначили перспективними напрямками розвитку менш рентабельні, однак соціально орієнтовані галузі, у той час, як представники бізнесу віддають перевагу галузі сільського господарства, зокрема 30 % їхніх відповідей припадає на рослинництво та 10 % на тваринництво, а також 40 % на харчову промисловість (с. 132). Проте, якою є думка дисертанта щодо найбільш пріоритетних галузей для інвестування, у роботі не зазначено. Доречно було б також зазначити, які можливі механізми (сприяння) реалізації зазначених пріоритетів на рівні громад.

3. У п. 2.3 подано цікаві та цінні результати оцінювання інвестиційного розвитку громад за двома категоріями респондентів – представники бізнесу та представники громади (с. 115–129). У багатьох випадках результати експертного оцінювання чинників, що визначають привабливість громади для інвестування, є схожими для зазначених двох груп респондентів, але є низка випадків, коли ці результати виявилися доволі відмінними. Тому виникає питання про те, чи є зафіксовані відмінності за категоріями респондентів є статистично значущими і які основні причини цих відмінностей.

4. У п. 3.2 під час виявлення та аналізу зв'язків між податковими надходженнями територіальних громад Житомирської області та набором показників, які описують природні, демографічні, інфраструктурні та соціально-економічні умови розвитку, доцільно було б зазначити кількість об'єктів (спостережень), на основі яких здійснено моделювання, і надати описову статистику змінних сформованої вибірки. Також доречно було б пояснити, чому збільшення площі культивованих земель (с. 160) і зменшення кількості невикористовуваних родовищ (с. 161) негативно впливають на податкові надходження громад.

5. У контексті запропонованого дисертантом у п. 3.3 концепту регіонального інвестиційного кластеру (с. 166–168) робота значно б виграла, якби автор додав результати кластерного аналізу, наприклад, спираючись на результати геопросторового розподілу чинників, що визначають привабливість громад для інвестування.

6. Дисертаційна робота не позбавлена певних граматичних, пунктуаційних, редакційних і технічних помилок.

Зазначені дискусійні положення та зауваження не зменшують високої позитивної оцінки та значущості виконаної роботи та її результатів і можуть слугувати основою для наукової дискусії та майбутніх досліджень.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Тему дисертації розкрито, вирішено поставлені завдання, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, які мають як теоретичне значення, так і практичну цінність.

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значущість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Присяжної Тетяни Темурівни на тему: «Управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації» відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва
та екологічної експертизи товарів
Національного університету
«Львівська політехніка»

Леся КУЧЕР

Підпис засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Роман БРИЛИНСЬКИЙ